

پښتو په نصاب کښې

امجد شهزاد

امن و امان د قائمولو، د بې روزگاري ختمولو، د صوبې د نوم بحالولو سره سره د پښتو ژبه ذریعه تعلیم او لازمي مضمون گرځولو کار هم ورپه غاړه دے او د دې اهدافو ترلاسه کولو دپاره دوي له خلقو ووت ورکړے دے.

د اې این پي په منشور کښې د تعلیمي پالیسی لاندې په پینځم نمبر شق کښې د ذریعه تعلیم په حواله لیکلي دي "ذریعه تعلیم به په مورنۍ ژبه وي، د تعمیر او ترقی دپاره به په نورو ژبو کښې هم د تعلیم بندوبست کولے شي" (صفحه نمبر ۱۳)

د اې این پي په انتخابي منشور کښې که یو طرفته د بنيادي تعلیم مفت ورکولو د جی ډي پي شپږ فیصده تعلیم ته ورکولو د طبقاتي نظام تعلیم ختمولو او د یو جدید تعلیمي نظام جوړولو سره سره دا وعده هم کړې ده چې زمونږ پارټي به بنيادي

زمونږ په وطن کښې نن هم یو طبقاتي نظام تعلیم رائج دے. پښتونخوا کښې په سوونو اسلامي مدرسې دي چې د پښتنو یو لوتے شمېر ماشومان پکښې اسلامي او دیني علوم حاصلوي. په دغه مدرسو کښې اکثر زدکړه په عربي ژبه کښې کېږي په دویم نمبر زمونږ سره سره سرکاري ادارې دي چې ذریعه تعلیم پکښې په لسو ضلعو کښې تر پینځمه پښتو ده نور په ټولو کښې اردو او اعلي تعلیم کښې انگرېزي د تدریس ژبه ده. په درېم نمبر زمونږ سره هغه انگلش مېډیم سکولونه دي چې د منځنۍ طبقې ماشومان پکښې سبق وائي. څلورم نمبر هغه تعلیمي ادارې دي چې د جاگیردارو او سرمایه دارو نه علاوه پکښې بل څوک د خپلو بچو د تعلیم تصور هم نه شي کولے.

که مونږ د پښتو د لازمي مضمون یا د بنيادي تعلیم تر حده د ذریعه تعلیم په توگه نافذوو نو باید چې دغه ټولې ادارې په نظر کښې ولرو. صرف په سرکاري سکولونو کښې تر انټر مېډیټ پښتو لازمي گرځولو سره بیا هم د پښتنو زده کوونکو یو لوتے شمېر د پښتو زده کولو نه محرومه پاتې کېږي.

د ۱۸ فروری د انتخاباتو په نتیجه کښې په پښتونخوا کښې د قام پرست گوند اې این پي حکومت راغلے دے. اې این پي ته په صوبه کښې د

هم پکښې شامله کړو نو ۲۲،۷ ملین جوړېږي. د صوبې د بندوبستۍ علاقې د ۷۳،۹ فیصده خلقو مورنۍ ژبه پښتو ده. د فاتا د ۵،۷ ملین ابادۍ مورنۍ ژبه سل په سله پښتو ده. د دې شمېرې له لحاظه په دې صوبه کښې د ۹۰ فیصده خلقو مورنۍ ژبه پښتو ده. فاتا زموږ د نظام تعلیم برخه ده خو

هلته هم پښتو د ذریعه تعلیم په توگه رائج نه ده. صرف د لازمي مضمون په توگه بنودلې کېږي. پښتونخوا کښې د مردان،

چارسدي، نوبار، صوابی، سوات، ملاکنډ، بره دیر، کوز دیر، شانگلہ، بونیر او د پېښور ضلعي په خواو شا کلیو کښې پښتو تر پینځمه ذریعه تعلیم ده (پېښور ښار کښې پښتو ذریعه تعلیم نه ده) خو په پاتې خوارلسو ضلعو کښې، چرته چې د چترال نه علاوه په نورو دیارلسو ضلعو کښې پښتانه په گڼ شمېر کښې آباد دي پښتو نه ذریعه تعلیم ده او نه د لازمي مضمون په توگه بنودلې کېږي. دغه ضلعي چترال، کوهستان، بتگرام، مانسهره، ایتا اباد، هري پور، ټانک، ډېرو، بنو، لکي مروت، کرک، کوهات، هنگو او د پېښور دې چرته چې پښتو لازمي نصاب برخه نه ده. پښتونخوا کښې د پښتو زیات مخالفت د هزارې ډوېژن ته کېږي حالانکې هلته هم ۴۰ فیصده پښتانه اوسي او ۶۰ فیصده نورې ژبې ویونکي اباد دي.

د پښتو مخالفت کوونکو کښې د گندهاره هندکو بورډ جنرل سکریټري ضیاء الدین ترټولو

تعلیم په مورنۍ ژبه کښې ورکول یقیني کوي (اې این پی انتخابي منشور صفحه نمبر ۴ تعلیم شق نمبر ۴) په اقتدار کښې د راتلو نه پس که د وزیراعلي د سلو ورځو په تفصیلي پلان کښې د پښتو ژبې هیڅ ذکر نه هم شته خو د وزارت د تعلیم له خوا خو واره د دې خبرې پخله شوه دے چې بنیادي تعلیم

به په پښتو کښې وي او تر انټرمېډیټ به د پښتو د لازمي مضمون په توگه نافذولې شي او اوس خو حکومت باقاعده تر انټرمېډیټ پښتو

لازمي مضمون په توگه د رائج کولو اعلان کړے دے.

د دې اعلان نه پس په دې حواله یو بحث شروع شوه دے. د دې په حمایت او مخالفت کښې بیانونه راغلي دي. د نورو ژبو ویونکو دانشورانو وروڼو له طرفه په خصوصي توگه د دې اعلان غېر اصولي مخالفت روان دے.

په پښتونخوا کښې سرائیکي هندکو او نورې ژبې صرف ۲۸/۲۷ فیصده خلق وائي په دغه ژبو کښې هندکو به صوبه کښې ۱۸ فیصده خلق وائي او په ټول پاکستان کښې ئې ۲ فیصده خلق وائي (په پښتونخوا کښې که مونږ د فاتا د پښتنو شمېره هم شامله کړو نو بیا د هندکو ویونکو فیصدې ډېره کمه راځي).

د مارچ ۱۹۹۸ د مردم شماری مطابق د دې صوبې ټوله ابادي ۱۷ ملین ده که د فاتا ۵،۷ ملین

د اې این پی په منشور کښې د تعلیمي پالیسی لاندې په پینځم نمبر شق کښې د ذریعه تعلیم په حواله لیکلي دي "ذریعه تعلیم به په مورنۍ ژبه وي، د تعمیر او ترقی دپاره به په نورو ژبو کښې هم د تعلیم بندوبست کولے شي" (صفحه نمبر ۱۳)

دواړو ژبو نه ناشنا ماشوم دا ژبې زده کولې شي نو پښتو زده کولو او وئيلو کښې څه مسئله ده؟ مونږ دا وضاحت هم ضروري گڼو چې هندکو، چترالي او نورې هم د دې سيمې ژبې دي مونږ د دې د اهميت په کمولو يقين نه ساتو. مونږ دا هم وايو چې پښتو په زور په چانه ورتپوو ترڅو چې د مېډيکل، انجنئرنگ او نور پېشه ورانه تعليم خبره ده نو په افغانستان کښې دا په کاميابۍ سره کېږي. خو زمونږ د پاره اوس دا قدم وچتول به د وخت نه وړاندې وي. د دې د پاره د اورېدې مودې د پاليسو ضرورت وي. مستقبل کښې دا ممکن کېدای شي خو اوس د پښتو د لازمي کولو نه مونږ يو آغاز کوو.

پښتانه د خپلو مشرانو نه هيله لري چې دوي به د جمهوري اصولو مطابق هره يوه فېصله د نافذولو نه وړاندې په اسمبلۍ کښې باقاعده بحث ته وړاندې کېږي. په جمهوري طريقه چې کومې فېصلې وشي نو يقيناً چې ټولو ته به قابل قبول وي. که تشه بيان بازي او خالي اعلانونه وي نو دا به گټوره خبره نه وي.

بل مونږ چې څنگه په اول کښې ووې چې د سرکاري تعليمي ادارو نه علاوه غير سرکاري تعليمي ادارو د پاره هم څه کوتلې پاليسي جوړه کېږي. د اي اين پي سره په خپله د باچاخان اېجوکېشن فاؤنډېشن مثال دے. دا يوه غير سرکاري (انگلش مېډم) اداره ده خو دا فاؤنډېشن تعليمي ماهرين لگيا دي د فاؤنډېشن د سکولونو د پاره جديد پښتو نصاب تياروي چې په دې سلسله کښې ورومې کتاب چاپ شوی هم دے او د فاؤنډېشن په سکولونو کښې د لازمي مضمون په توگه بنودلې کېږي.

وړاندې دے. وائي چې پښتو په نورو قومونو ورتپل نا انصافي ده. دوي دا دليل وړاندې کوي چې د ابادۍ په لحاظ خو په ټول ملک کښې پنجابي لويه ژبه ده نو که وفاق دا په ټول ملک کښې لازمي مضمون وگرځوي نو څنگه به وي. بساغله ضياء الدين دا هم وائي چې اقوام متحده په مورنۍ ژبو کښې د تعليم حق ورکړے دے نو هر څوک حق لري چې په مورنۍ ژبه کښې زده کړه وکړي.

عرض دا دے چې اقوام متحده دا حق صرف هغه مورنيو ژبو ته ورکړے دے چې کومې د تعليم ورکولو جوگه وي دلته مونږ يو ځل بيا د اي اين پي د منشور دغه وعده نقل کوو چې د تعمير او ترقي د پاره به په نورو ژبو کښې هم د تعليم بندوبست کولې شي د پښتو رائجول هرگز دا معني نه لري چې نورې ژبې د خپل حق نه محرومه کړے شي، بلکې د پښتونخوا د ټولو لويو وړو ژبو ترقي د حکومت ذمه واري ده او بيا په تېره تېره د هندکو ترقي خو د پښتو سره وابسته ده. که پښتو ترقي کوي يا دې په نصاب کښې ځان مومي نو گویا دا هندکو ته هم لاره برابروي. د اي اين پي ټولو مشرانو په وخت وخت د نورو ژبو د تحفظ او پرمختگ يقين دهاني کړې ده او د هغې د پاره چې کوم شرائط دي په هغې دلته د پښتو نه علاوه نورې وړې ژبې پوره نه څېږي. په دې حواله د اي اين پي صوبائي صدر افراسياب خټک وائي چې "کوم خلق چې د دې فېصلې صرف په دې وجه مخالفت کوي چې د کومو خلقو ژبه پښتو نه ده هغوي ته به مسئله جوړه شي، دغه خلق دا خبره ولې هېروي چې اردو او انگرېزي هم په دې سيمه د هېچا مورنۍ ژبې نه دې، که د دې